

MİRATİ MADAK'IN ŞAIRLİĞİ VE ŞİİRLERİNDEKİ AYDIN KAYGISI

MİRATİ MADAK'S POETRY AND THE CONCERN OF INTELLECTUALS IN HIS POEMS

Osman EROĞLU

Sorumlu Yazar/Corresponding
Author:

Öğr. Gör. Dr., Kastamonu
Üniversitesi Rektörlük, Türk Dili
Bölümü, Kastamonu, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-0024-7906

E-mail: o.eroglu@kastamonu.edu.tr

Geliş Tarihi/Submitted: 14.11.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 06.02.2025

Kaynak Gösterim / Citation:
Eroğlu, Osman (2025). "Mirati
Madak'ın Şairliği ve Şiirlerindeki
Aydın Kavgası", Yeni Türk
Edebiyatı Araştırmaları. 17/33,
025-054.

<http://dx.doi.org/10.26517/ytea.581>

Öz

Şiirleriyle geniş kesimlerin beğenisini kazanan Mirati Madak hakkında hazırlanan bu çalışmada öncelikle sanatçının hayatı, eserleri ve sanat anlayışından hareketle şairliğine dair çeşitli dikkatler üzerinde durulması amaçlanmaktadır. Sanat hayatına, birçok isim gibi, bireysel temaların yoğun tesiri altında başlayan Madak, sonraki yıllarda hem eğitmen kimliği hem de toplumsal duyarlılığından kaynaklı olarak toplumsal temalara yönelir. Savaşlar, otorite karşısında haksızlığa uğrayanlar, nesil kayıpları, şehir ve köy ekseninde sınıfsal çatışmalar, emekliler, işçi ve işveren çatışmaları, şehir ve topluma aidiyetsizlik, zengin ve fakir çatışması, cehaleti yüceltme, uygarlık ve topluma dair ortak belleğin inşası, çocuk hakları, toplumsal sevgisizlik, hoşgörü yoksunluğu, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere insanların yaşadığı travmalar gibi birçok konuda düşüncelerini imgeleştiren şairin geniş bir toplumsal tema yelpazesi bulunur. Kaleme aldığı eserlerde tavrını halktan yana koyan ve her fırsatta toplumsal direnişi salık veren sanatçı, halkın kendi kitlesel enerjisinin farkına varması gerektiği üzerinde durur. Bu çalışmada da Mirati Madak'ın dizelerinden hareketle aydın kaygısıyla şiirlerinde yer verdiği çeşitli görüşler incelenecek; dili, üslubu, kullandığı temalar ve anlatımından hareketle sanatçının şairliği üzerine çeşitli tespitler dile getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mirati Madak, aydın kaygısı, toplumcu şiir.

Abstract

In this study prepared about Mirati Madak, who gained the admiration of a wide range of people with his poems, it is aimed to focus on various aspects of the artist's poetry, based on his life, works and understanding of art. Madak, who started his artistic life under the intense influence of individual themes, like many names, turned to social themes in the following years, due to both his identity as an educator and his social sensitivity. The poet, who visualizes his thoughts on many subjects such as wars, those who were wronged by the authority, generation losses, class conflicts in the city and village axis, retirees, employee and employer conflicts, lack of belonging to the city and society, conflict between rich and poor, glorifying ignorance, building a common memory of civilization and society, children's rights, social lovelessness, lack of tolerance, traumas experienced by people, especially women and children, has a wide range of social themes. The artist, who takes a side with the people in his works and recommends social resistance at every opportunity, emphasizes that the people should be aware of their own mass energy. In this study, the various views expressed by Mirati Madak with intellectual concern will be examined, based on his verses and various observations will be made about the artist's poetry, based on his language, style, themes and expression.

Keywords: Mirati Madak, intellectual concern, socialist poetry.

Extended Summary

This study prepared about Mirati Madak is important as it is the first academic study. The study primarily aims to focus on the artist's image creation based on his life, works and understanding of art, and to focus on various aspects of his poetry based on his choice of subject. Then, based on the artist's poems, the focus will be on the issues of intellectual concern.

Mirati Madak, who won the admiration of a wide range of people with his poems, draws attention especially with his poems with social content. Madak, who sees himself as a part and spokesman of the society he belongs to, makes a special effort in this regard with the subjects he includes in his poems. He focuses on the issue of mass education for the development of society and a more prosperous life.

Madak, who started his artistic life under the intense influence of individual themes, like many names, shares many pieces of information about his biography while dealing with topics such as love, loneliness, death and fate in his first work Saksagan Şakırtısı. The poet expresses his love for his mother, especially in the poem that gave the work its name, and in many of his verses, the feeling of longing for his past with his family is intense. In the following years, Madak turned to social themes due to both his identity as an educator and his social sensitivity, and writes interesting topics with his satirical discourse to enlighten the society. What makes his poems interesting and what makes him a successful poet is that he has an ironic style as well as the subjects he chooses.

The social issue that Madak covers most in his poems is the use and exploitation of people by political, economic and religious tyrants for their own interests. These people, whom he sees as the main cause of many material and spiritual collapses in society, are the most important obstacles to the civilization of humanity. Madak first criticizes wars in his intellectual struggle by criticizing them. According to the artist, who thinks that wars are fought at the table rather than on the front, the losers are the people, regardless of the front. Likewise, according to Madak, who also writes about the people whose rights have been usurped by those in power, these people are the cause of many situations such as poverty, slums, and loss of labor.

According to the Madak, who is reacting to the fact that the new generation, which is the guarantee of the future, is forced to live in misery due to the mistakes of the old generation, especially young people are cut off from life as the implementers of other people's plans, and in this way, a generation is destroyed.

Society is divided into various classes: those stuck between village and city and those experiencing worker-employer conflicts. Lack of belonging and distrust

pit people against each other, and slum settlements turn into crime scenes. According to Madak, poverty causes many virtues to be ignored and causes crime. People who accept what is happening as a role or destiny assigned to them, usurp other people's rights for their own benefit and remain silent about what is happening. Seeing the existence of these people as a danger to the society, Mirati Madak recommends organizational resistance against what is happening and underlines that the society should realize its own potential.

Mirati Madak, which focuses on the theme of lack of love for children and women, suffers from the backwardness and intolerance of society. The poet, who is intolerant of people who think of nothing but their personal pleasures and satisfaction, being cruel and rude towards other elements of society, has a serious awareness especially about women. The artist, who is against neglecting, ignoring and subjecting women to violence, which he considers the basis of creation and civilization, recommends being compassionate towards women. The poet, who continues the narrative of women that he started with his own mother, on behalf of all unnamed female groups, desires that women be directed to good things not individually but as a mass.

Mirati Madak is an artist who takes a side with the people in his works and recommends social resistance at every opportunity. Throughout his verses, he emphasizes that the people should be aware of their own mass energy. While doing this, the critical language and ironic expression he prefers increase the emphasis in his poems. This style of expression is as effective as the topics he chooses and the original expressions he creates, which is why the artist's poems are widely appreciated.

1. Mirati Madak'ın Hayatı

Dört çocuklu bir ailenin en küçüğü olarak Kasım 1961'de, Merzifon'da dünyaya gelen sanatçının babası Rıza Bey tarım işçisi, annesi Kamer Hanım ev kadınıdır. Sanatçı, ilk ve ortaöğrenimini memleketi Merzifon'da tamamlarken yükseköğrenim için Ankara'ya gelir ve 1984 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinden mezun olur. 1985 yılı itibarı ile Erzincan Merkez Lisesinde edebiyat öğretmenleri olarak meslek hayatına başlayan Madak, 28 Temmuz 1986'da stajyerliğinin kalkmasıyla asil öğretmen kadrosuna geçer (Ortaöğretim Genel Müdürlüğü 424). Aynı dönemlerde Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Sanatları Ana Bilim Dalında, Metin Kazancı danışmanlığında hazırladığı "Ortaöğretim Yöneticiliğinde Halkla İlişkiler: Örnek Olay Erzincan İli Ortaöğretim Kurumları" başlıklı teziyle 1987 yılında bilim uzmanı unvanı kazanır (Madak 1987). 1989 yılının Aralık ayında vatani görevini yerine getirmek için İzmir / Narlıdere'ye giden sanatçı, 1991 yılı Mart sonunda terhis olarak mesleğine döner. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Türk Dili Bölümünde akademik hayata başlayan Madak, 1993 yılı itibarıyla Ankara Üniversitesi Kastamonu

Yerleşkesi'nde görevlendirilir. 1 Mart 2006 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ve 5467 sayılı Kanun'a istinaden Gazi ve Ankara Üniversitelerinden ayrılan birimlerle Kastamonu Üniversitesinin kurulması üzerine buranın daimi kadrosuna geçen Mirati Madak, hâlen Kastamonu Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Akademik hayatı boyunca öğrencilerine Türk Dili, Yazılı Anlatım ve Sözlü Anlatım, Çocuk Edebiyatı, Tiyatro ve Canlandırma, Mitoloji, Etkili İletişim ve Girişimcilik gibi birçok dersi okutan Madak, Kastamonu Üniversitesi Araç Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü ile Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü görevlerini de yürütmüştür. Eşi Bilgin Hanım'la, Rıza Utku ve İmge adında iki çocuğunun mutluluğunu paylaşan Mirati Madak, çeşitli dernekler ve sendikalarda üst yönetici sıfatlarıyla görevler üstlenir. Aynı şekilde birçok edebî komisyon ve jüride yer alıp yerel ve ulusal toplantılara konuşmacı olarak katılır (Güntay 13).

18 ARALIK 2017, PAZARTESİ

Oğuz Atay, İnebolu'da anıldı

CEZMİ GÜNTAY

MODERN Türk edebiyatının sorgulayıcı ve yol açıcı yazarlarından Oğuz Atay, doğum yeri İnebolu'da belediye önündeki büstüne çiçek bırakarak anıldı. İnebolu Belediyesi Sinema ve Konferans Salonu'nda düzenlenen programda, yazarın aydın, bilim adamı ve edebiyatçı olarak önemi ve değeri vurgulandı.

Kastamonu Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hasan Saad Kesercioğlu, düzenlenen panelde, yazarın 1975 yılında kaleme aldığı "Bir Bilim Adamının Romanı" kitabını anlattı. Kitapta, İTÜ İnşaat Fakültesi profesörlerinden Mustafa İnan'ın hayatının roman kurgusuyla sergilendiğini aktaran Kesercioğlu, yazarın benzersizliğini belirtmek şöyle dedi:

"Gerçekten de böyle bir kitabı kim yazabilir? Hem edebiyatçı

yanı olacak hem de bilimi ve bilim dünyasını yakından izleyen birisi olacak. Oğuz Atay'da ikisi de vardır. Çünkü Oğuz Atay edebiyatçılığı yanında üniversitede çalışmış, araştırma yöntemleri, teknikleri üzerine bilgisi olan bir kişiliktir."

Yazar Mirati Madak da Atay'ın günlükleriyle ilgili bilgi verdi. Atay günlüklerinde, "bütün düşünce sistemlerine eşit uzaklıkta, ayrıntıları atlamayan, marginal ve sorgulayıcı bir tutum" sergilemişti.

İlk yapıtı Tutunamayanlar, Hayati Asilyazıcı tarafından Sinan Yayınları'nca (1972) yayımlanan Oğuz Atay, gerek teknik yönünden gerekse içerik bakımından modern romanımız için yenilikçi atılım gücünü temsil eden bir yazardır. Atay, "Doğu ve Batı uygarlıkları arasında sıkışıp kalmış, bir kültürel bunalım ve kimlik arayışı içindeki Cumhuriyet dönemi aydınının ruhsal ve düşünsel sorunlarına roman sınırlarını zorlarcasına eğilmiş", Kemal Tahir örneği ezber bozan yazarlarımızdan biri olmuştur.

Fotoğraf 1: Mirati Madak, İnebolu'daki Oğuz Atay Büstü önünde

2. Sanat Algısı ve Şiirin Kaynakları

Yazı sahasının hemen hemen her alanında kalem tecrübeleri görülen Mirati Madak, çok yönlü bir aydındır. Şimdiye kadar *Saksağan Şakırtısı* (2013), *İsyan Ağacı* (2015) ve *Değil* (2022) adıyla 3 şiir kitabı yayımlanan sanatçı, ikinci kitabıyla birlikte geniş kesimlerle tanınır ve 1 Nisan 2018'de Batı Karadeniz Sanayici ve İş İnsanları Dernekleri Federasyonu tarafından düzenlenen "BAKZİFED 'On' Ödülleri"nde "Türk şiirine yeni ve eleştirel yaklaşım" getirdiği gerekçesiyle "En İyi Şair Ödülü"ne layık görülür (Milliyet, 2 Nisan 2018). Turan Oflazoğlu tarafından kaleme alınıp Murat Atak tarafından sahneye konan *Kösem Sultan* oyununun karakter geliştirme aşamasında ve metin redaksiyonunda katkısı bulunan (Kösem Sultan, 2011) Mirati Madak, şiirleri dışında öykü ve haiku örnekleri de kaleme alır (Eroğlu 2024). Bunları henüz kitap formunda yayımlamasa da çeşitli basın yayın platformlarında küçük bilgi kırıntılarıyla paylaşır. Haikularından birkaç örnek şu şekildedir:

I.

Akıtan çatı

Azaltır suya sevgiyi

Yoksul evinde

II.

İpek böceği

İpekliği öğretir

Dut yaprağına

III.

Bir kelebeikle

Ölümüne yarışmak

Kısa sürüyor

Bir dönem basın yayın faaliyetleri yürütüp Kemal Bayram Çukurkavaklı yönetimindeki *Yenigün* gazetesinde muhabirlik ve yazarlık tecrübeleri edinen Madak, bu vesilelerle Kastamonu Üniversitesi Basın Bülteni (K-dergi 2006) başta olmak üzere çeşitli süreli yayınların yayın sürecinde yer alır. Televizyon için metin yazarlığı tecrübesi de bulunan Madak; *Ankhaber*, *Ankara Tasvir Gazetesi*, *YakınplanTv*, *Açıksöz*, *Nasrullah*, *Kastamonu'da İstiklal* ve *Cide Ekspres* gibi gazetelerde kaleme aldığı yazılarında sanata, insana ve gündeme dair düşüncelerini dile getirir. Yazarın çeşitli gazete ve dergilerden tespit edilen yazılarından bazıları şunlardır:

Yazı Başlığı	Tür	Gazete / Dergi	Tarihi
Şair Mehmet Akif İnan ile Görüşme: Mirati Madak	Söyleşi	<i>Söyleşiler</i> (M. Akif İnan Eserleri)	01.01.2009
İ k i n c i Cumhuriyet başkanı İsmet İnönü'nün Kızı Özden Toker ile Görüşme: Mirati Madak	Söyleşi	<i>K dergi</i>	01.06.2010
Sözüm Ona: Körler, Duygu Körlerinden Daha İyi Görürler	Sohbet	<i>Cide Ekspres</i>	31.01.2014
Sözüm Ona: Pamuk İpliği	Sohbet	<i>Cide Ekspres</i>	17.03.2014
Sözüm Ona: Çakal Uygurlığı	Sohbet	<i>Cide Ekspres</i>	24.03.2014
Ankara	Köşe yazısı	<i>Ankhaber</i>	02.11.2021
Kara Kış	Köşe yazısı	<i>Ankhaber</i>	10.11.2021
Avuntu (30.03.2022 tekrar yayım)	Deneme	<i>Ankhaber</i>	17.11.2021

Boş Mide, Yalan, Fikret ve Masal	Köşe yazısı	Ankhaber	25.11.2021
Kendine Sığınmak	Deneme	Ankhaber	02.12.2021
Cehalet	Deneme	Ankhaber	09.12.2021
Var mısınız?	Deneme	Ankhaber	16.12.2021
Yalan	Deneme	Ankhaber	23.12.2021
O k u r y a z a r l ı k Duyarbakarlık	Deneme	Ankhaber	30.12.2021
Kendini Başkasında Aramak	Deneme	Ankhaber	06.01.2022
En Pahalı Arsa: Türkiye	Köşe yazısı	Ankhaber	13.01.2022
Keşkelerin Davetsiz Uğultusu	Deneme	Ankhaber	20.01.2022
Yoksulluk Kader mi?	Köşe yazısı	Ankhaber	27.01.2022
Ya Sabır	Deneme	Ankhaber	03.02.2022
Korunaklı Kolaycılık	Deneme	Ankhaber	10.02.2022
Yoksul-laşıyoruz	Deneme	Ankhaber	17.02.2022
Güç, Mubah, Günah Vargeli	Deneme	Ankhaber	24.02.2022
Bre Bre Brecht!	Deneme	Ankhaber	03.03.2022
Putin	Köşe yazısı	Ankhaber	10.03.2022
Tevhid	Deneme	Ankhaber	17.03.2022
Dokunmak	Deneme	Ankhaber	24.03.2022
Seyis	Deneme	Ankhaber	07.04.2022
İ n d i r g e n m i ş Kişilikler...	Deneme	Ankhaber	14.04.2022
Etsiz Çiğköfte	Köşe yazısı	Ankhaber	21.04.2022
Hâlimiz (H)arap!	Köşe yazısı	Ankhaber	28.04.2022
Ya tahammül ya Seferberlik	Köşe yazısı	YakınPlanTV	30.04.2022
Hâl ve Gidiş	Köşe yazısı	Ankhaber	04.05.2022
Aşka Dair Hiçbir Şey...	Deneme	Ankhaber	12.05.2022
Kirlenen Dünya	Deneme	Ankhaber	19.05.2022
Ham Hayal	Köşe yazısı	Ankhaber	26.05.2022
Sanat...	Eleştiri	Ankhaber	15.06.2022
Aynayla Konuşanlar!	Deneme	Ankhaber	15.06.2022

ÇYDD'den Eğitime Büyük Destek	Röportaj Haber	Açıksöz	23.06.2022
Hırsızlama Yaşam ve Sömürgeçler	Deneme	Ankhaber	07.07.2022
Çakal Uygarlığı	Deneme	YakınPlanTV	01.08.2022
İmge...	Deneme	Ankhaber	04.08.2022
Masum Değiliz	Deneme	Ankhaber	15.08.2022
Umutlu Bir Abuksama	Deneme	Ankhaber	14.09.2022
Yaşlı Adam ve Çocuk	Köşe yazısı	Ankhaber	18.09.2022
100 Sayı, Dile Kolay	Köşe yazısı	Ankhaber	21.09.2022
Sevgi Özel, Kastamonulu Okullarıyla Buluşacak	Röportaj Haber	Açıksöz	13.10.2022
Bizim Ev	Şiir	Ankhaber	22.05.2023
Sevgiye Tutsak	Sohbet	Cide Ekspres	15.01.2024
Tarık Akan'la Söyleşi	Söyleşi	Tarık Akan Toplantıları IV / Aydınlatma	15.10.2024
Narin	Şiir	Çağdaş Türk Dili	30.10.2024

Tablo.1: Mirati Madak'ın süreli yayınlarda yer alan bazı yazılarının listesi

2.1 Yaşamdan Şiire

Sanat hayatının başında daha çok bireysel konuları işleyen Madak'ın bu dönemdeki manzumelerinde geçmişine dair bazı bilgi kırıntılarına ulaşmak mümkündür. "Eski Ev" başlıklı şiirinde yer verdiği üzere "Kanatlı kapının", "Pirinç elli tokmağı"nı çevirerek "Dört yanını örümcekler" in "İplik iplik işle"diği, "Sökülmeye yüz tutmuş / Paslı menteşelere / Gıcırtilı elemi / Duyuramamış" "Sırlar mahzeni"ne giren sanatçı; "Eskimiş suretleri" "Örtülerle gizlenmiş", "Yıkılan yerler"ine rağmen zamanın yıpratıcılığına "Sonuna kadar direnmiş" ve "derin bir yaraya benze"yen anılarıyla yüzleşir (Madak, Saksığan Şakırtısı 18-19). Yazar, yıllar içinde ailesiyle birlikte çocukluğunu da kaybeder:

Geçmiş duruyor
İçimin bir yerinde
Azalıyor çoğalmasa gerekirken
Sararmış fotoğrafta
Analı babalı günlerim
Düşündükçe yaşlanıp eskiyorum
Çocukluğum gözümün önünde (Madak, Saksığan Şakırtısı 51).

Sanatçının bu döneme ait anıları arasında en fazla yeri annesi Kamer Hanım'a duyduğu özlem tutar. "Çocuk yaşta gelin gel"diği (Saksağan Şakırtısı 61) evde koca bir ailenin yükünü omuzlayan annesini "Babam uzak bir adam, annem yakın bir kucak" (Saksağan Şakırtısı 71) diyerek kendine yakın gören Madak, ilk şiir kitabına "Saksağan Şakırtısı" adını annesine olan sevgisini dile getirdiği aynı adlı manzumesinden hareketle koyar. Eserin genelinde annesine ve çocukluk günlerine duyduğu özlem belirgin şekilde kendini hissettirir:

Dallarda salınan saksağanlar
Şakırdarlardı hep bir gagadan
Sekerlerdi bir ağaçtan öbürüne
Sevinirdi annem mutlu bir haber almış gibi
Peş peşe dizerdi türküleri
Saksağanlar uğramıyor artık bahçeye
Annemi yitirdiğimden beri (Madak, Saksağan Şakırtısı 78).

Benzer şekilde "Tohumlar düşse yere / (...) kocaman bir saksı olacak" (Madak, Saksağan Şakırtısı 61) dediği evlerinde naftalin kokuları ve sabunlu elleriyle hatırladığı annesinin yoksul evlerinin yükünü çekerken pek çok Anadolu kadını gibi durumunu kabullenmekten başka çaresi olmadığını dile getirir:

Onca çocukla evi taşıdı sırtında
Ah bile demedi
Babamı efendisi bildi
Hiç yüksünmedi köleliği
Mecburiyetinden miydi
Sevgisinden mi
Hiç söylemedi (Madak, Saksağan Şakırtısı 61).

Sanatçının babası Rıza Bey ise yakın çevresindekilerce saygı duyulan biridir. Şehirde yaşadığı için köydeki akraba ve tanıdıklar için bir uğrak kapısıdır. Şehre gelenlerle kurduğu samimi ilişkiler bu saygının haklı gerekçesidir:

Yaşlılar gelirdi köyden elleri çatlak çatlak
Sayrılıktan kurtulup yaşamdan yüz bulmaya
Ne de renkli giyerlerdi eski püskü de olsa
Hepimiz can atardık onlara sarılmaya
Ebe dede emmi eme ayırmazdık birini
Babam götürürdü doktora yayan yapıldak
En azından kesilirdi bir iki yevmiyesi
Oydu onun onlara gönülden hediyesi (Madak, Saksağan Şakırtısı 72).

Sanatçı, "mitolojiden roller paylaş"tıklarını (Madak, Saksağan Şakırtısı 71) ifade ettiği anne ve babasıyla ilişkisini metaforik bir kökene bağlar. Annesine

karşı daha nazlı ve uysal olan sanatçı için vakarıyla andığı babası Rıza Bey, fedakârlığın kadim bir temsilidir:

Babamın nasırlı elleri rahvan koştururdu yüreğimi
Yetişemezdi ayaklarım seğirtse
Bize yaşadı kendisi ıssızdı rahmetli (Madak, İsyen Ağacı 121).

Kendilerine "yağmuru" ve "güneşi getir"diğini (Madak, İsyen Ağacı 33) ifade ettiğı babasını kaybettiğinde çok küçük olduğunu belirten sanatçı, geleneğın ona yüklediğı kabullenış vesilesiyle bu durumu olgunlukla karşılar:

Yağmur hafif, kar ağır, dolu sert akar
Canlılara can olur canlılardan can alır
İnanılır ki ölüm yukardan gelir
Ruh uçar ceset kalır
Hay babam (Madak, İsyen Ağacı 35).

Aile üyeleri ve geçmişine dair bazı bilgi kırıntılarını paylaştığı şiirlerinden birinde anne ve babasıyla aralarındaki büyük yaş farkından dolayı onlardan erken ayrılmanın kalp sızısını duyar:

Ablam ağaç gölgesinden esinli hortlaklar anlatırdı
İki masal arası direnirken uykuya
Razıyım hortlak olsunlar göz kırpmadan bakayım
İmge de olsa annemle babamı el ele tutuşmuşken
Eksik ağlamıştım arkalarından ölüm şaşkınlığında
Biraz daha ağlayayım elim değmişken (Madak, İsyen Ağacı 121).

Akademik statüsü ve sanatın ona kazandırdıklarıyla seçilmiş biri kisvesine bürünmeyen Mirati Madak, kendini toplumdan soyutlamaz. Şiirlerinde örgütlenme ve kitlesel bilinçlenme teklifleriyle toplumun sözcüsü olmak gibi bir tesellisi olan sanatçı, "yüce birey" kavramına karşıdır. Bir yere ait olmanın, birleşerek yükselmenin gücüne inanan sanatçı ancak bu şekilde hakikat yolundaki bazı engellerin aşılacağı kanaatindedir:

Bütünlüğün parçası, parçanın bütünlüğü
Tekillikten çoğulluğa yolculuğa çıkmaktır
Yıkmaktır duvarları gerçeğe giden yoldan (Madak, Saksağan Şakırtısı 26).

Madak'ın zamanla yığın terbiyesi ve toplumsal kültür inşasına yöneldiğı görülür. Eğitimci kimliğinin kalemine yansımaları, onu çeşitli entelektüel kaygılarını dile getirmeye hatta toplumsal reddiyelere götürür. Bu yüzden Mirati Madak'ın şairliğinde bireysellikten toplumsallığa kayan bir eksen görülür. Özellikle son dönem şiirlerinde toplumcu yönü ağır basan şair, topluma da bazı tarizlerde bulunmaktan sakınmaz.

2.2. İlham ve Sanata Dair Düşünceleri

Sanatı hayata koştur gören Madak, gerçekle bağını hiçbir zaman koparmaz. Kaleme aldığı manzumelerinde sıradan insanın acılarını dile getirirken yaşamışlıklardan yararlanır. Alışlagelmişin dışındaki söylemlerinde bile gerçekliğin bir tezahürüne rastlamak, yaşananlara örtmece bir dille cevap verdiğini sezinlemek mümkündür. Sanatçı için ilham, devrin kopmaz akışı içinde insanın maruz kaldığı şeylerden kaynaklı olup kendiliğinden ortaya çıkar. Şiire başlamak için "Bir söz ararsın bir tek söz / Diğer sözcükleri takacak peşine" (Madak, Saksağan Şakırtısı 55) diyen şaire göre "Esin perisi, gecenin lacivertine gizlen"irken (Madak, İsyan Ağacı 66) ilham, zor gelip çabucak yitiveren bir yazma değeridir:

Kalem elinde mezar küreği
Gömdürür bir hevesi cemaatsiz
İlham desen kurtlar bölgesinde
Tavşan uykusu (Madak, Saksağan Şakırtısı 55).

Sanatçıya göre ilhamı yakalayınca asıl mesele, sözcük kadrosunu ses ve anlam bakımından bir nizam sokabilmektir. Derûnî ahenk ifadesiyle karşılık bulan bu durumdan mustarip olan Madak, ontolojik huzursuzluk kadar yazabilme eyleminin de huzursuzluğunu yaşar:

Şair sözlerin peşinde
Sözler kendini beğenmiş
Yan yana gelince
İtişeni de var sevişeni de
Seçmek pek netameli
Küstürmek tehlikeli (Madak, Saksağan Şakırtısı 55).

Mirati Madak, imge kurma noktasında oldukça özgün bir isimdir. Ona göre imge "[d]üşüncenin sınır tanımadan kanat çırpmasıdır" (Madak, 4 Ağustos 2022). Şair bu durumu kendi imgesel anlatımıyla şu şekilde dile getirir:

Putlarını kırmaktır yaşam gerçeklerinin, yaşanan andan, yer çekiminden kopuştur. Bireysel Tanrısallığa öykünmedir. İnsanın en özgür yanındır. Yadsıtıcı acılardan kaçıştır. Ben'in kısa ve yoğun erkidir (Madak, 4 Ağustos 2022).

Sanatçının, birçoğu sıradan insanın yazgısı üzerine kurulu imgelerinde yine yaşamışlıklar ve hayatla yüzleşmenin izlerine rastlanır. Madak da pek çok düşünür gibi yaşamın olanaklarını, coğrafyaya ve devrin koşullarına bağlar:

Ne ki anlatmaz yazgıyı, en imgeseli, en belgeseli; ancak iki gözle görür onu yazan da. Bütün beden göz olsa tanıyamaz dünyayı, bütün beden kulak olsa duyamaz; çiçeğin açışını, kuşun kanat vuruşunu, balığın sudaki sesini ve dağın başında esen yelin uğultusunu. Yanını duyar, önünü görür, görürse. Görülenler, duyulanlar göğertir imgeyi, beklentilerimiz yeşertir. (...) Nasıl

imgelenirsin az gelişmiş ülkenin kavruk çocuğuysan ve dört bir yanın işgal altındaysa, akıyorsa kan oluk oluk. Yüklenir tarihin yükü boynuna, çocukluğun gençliğin esaret altındadır. Çalınmıştır imgelerin, kaymıştır Batı'ya, yine de güneş Doğu'dan doğar, atar yüreğin yarına (Madak, 4 Ağustos 2022).

Mirati Madak'a göre "[s]anat, adam gibi bir dünyada yaşamak içindir" (15 Haziran 2022). Aynı yazısında estetik kavramını da "doğru, iyi olmaktan ötede güzelin enini arayış" (15 Haziran 2022) şeklinde tanımlayan sanatçıya göre sanat "[g]erçeğin yokluğunda ve insanın anlamsızlık karşısında savrulup durmasını engelleyebilecek dayanaktır" (Madak, 15 Haziran 2022). Bu yönüyle sanat, toplumların mayasını kuran, onlara estetik olanı sunan ve onları bir arada tutan önemli bir vasıta. Şiirlerinde sıklıkla yer verdiği sevgi temini bile bu zemin üzerine kuran şaire göre "insan insanla ısıtır yüreğini, ister yedi yaşında ister yetmiş yaşında" (Madak, 6 Ocak 2022). Sanatçıya göre toplumsal örgütlenmeye karşı en büyük tehlike ise cehaletle bir araya gelmiş "gerici demagoglar"dır. Madak'ın "çağdaş tiranlar" şeklinde ifade ettiği bu kişiler, "kendi çıkarlarına uygun insan tipi yetiştirmek için bağımlı toplumlar yaratıp, bütün bölgelerin değerlerini yağmalamaktan da geri dur"mamaktadırlar (30 Mart 2022). Bu noktada kitlesel aydınlanmanın önemine vurgu yapan Madak'a göre insanların kurtuluşu; bilim, sanat ve medeniyete sığınmakla mümkündür:

Üretim denildiğinde, laf söz üretimi dışında hiçbir yeteneği olmayanlara kurtarıcı gözüyle bakmak, bugün ve gelecekte yaşanacak olan sorunların en önemli bileşenlerinden biridir. Gerilik bir haslet, gericilik bir istikamet olarak benimsenmişse, eldekileri de yitirmek kaçınılmaz olacaktır. İlgisiz ve bilgisizlikten yararlanarak, göz boyamak, kötölemek, saldırmak, gerçeği eğip bükme, olumsuzlukları yok saymak, insani değerleri ters yüz etmek, ayırmak, ayrıştırmak, bilime, kültüre, sanata sırt çevirmek ivme kazanır; cehalet palazlanır. Uygarlıktan kopuş, çağdaşlığa karşı koyuş kurumsallaşır (Madak, 17 Şubat 2022).

Kişisel çıkarları için toplumu sömürenlere göz yumamayan Mirati Madak, bir aydın kaygısı duyarak bu konudaki düşüncelerini sert biçimde dile getirir. Kaleme aldığı birçok köşe yazısının merkezinde cehalete ve dinî sömürüye karşı uyanma fikirlerini salık verir. Dine karşı olmayıp hurafeye insanların aklını karıştıranlara karşı sert bir tavır takınan yazarın en saldırgan söylemleri yine bu konudur:

Bilginin karşısına hurafeyi, bilimin karşısına cehaleti, adaletin yerine keyfiyeti koymaya çalışanlara tahammül sabır ve metanet göstermek, tarihsel anlamda, hiç mutlu sonla bitmemiştir. Kör parmağım gözüne aymazlığıyla, küçük çıkarlar uğruna, büyük ülkelerin kurban edilmesine göz yummak, hiçbir haklı gerekçeyle savunulamaz (Madak, 3 Şubat 2022).

Doğruları söylediği için birçok kez eleştirildiği iddiasında olan Mirati Madak, her ne kadar kalemının yönünü toplum yararına olan yüce değerlerden çevirmese de yer yer onun da bunalıp içine kapandığı zamanlar olur. Bu gibi zamanlarda

daha çok bir huzur arayışındadır. Yazar bu durumu "kendine sığınmak" şeklinde tanımlar:

Geçmişten günümüze yaşanmış aşklara imrenip olmasak da olmuşuz gibi davranarak, solo sevdamızı çoğullama peşindeyiz. Bunalım dönemleri, kalıcı hasarlara gebe... Bu gibi durumlarda, yoksulluğu yazgı olarak benimseyip "bir lokma bir hırka"ya razı olmalıyız ki zoraki dervişliğimizin tadı çıksın. Bize dünyayı dar edenler, var olsunlar; onlar sayesinde ulaşıyoruz, ruhsal edilgenliğimize. Kaçıp kaçıp kendimize sığınıyoruz. Kendimizden başka kaçacak yerimiz yok çünkü (Madak, 2 Aralık 2021)...

Mirati Madak'ın şiirleri ve düzyazılarından hareketle elde edilen bulgular, onun sanat ve estetik fikirlerinin temelinde yaşanmışlıkların yer aldığını gösterir. Şair, ilham kavramını elde etmesi ve tutabilmesi zor bir değer olarak görürken kendini de sözcüklerin ahengini yakalamaya çalışan bir arayıcı olarak sayar. Ayrıca sanata toplumsal ödevler yükleyerek yığın terbiyesini önceler.

3. Şiirlerindeki Aydın Kaygısı

Mirati Madak'ın gençlik yıllarındaki şiirlerinden oluşturduğu *Saksağan Şakırtısı*'nda (2013) bireysel temaları fazlaca işlediği görülür. Ancak ilerleyen yaşı ve toplumsal rollerinin artmasına koşut olarak sanatında ve şiir estetiğinde toplumsal olandan yana tavır koymaya başlar. Bu yönüyle sanatçının şiir eksenini bireyden topluma uzanan bir doğrultudadır. Madak, sanat ve edebiyata dair görüşlerinde yığın terbiyesi meselesini hep ön planda tutar. Bu yüzden şiirlerinde yoğun olarak toplumsal eğitim meselesini işler. Savaşlar, otorite karşısında haksızlığa uğrayanlar, nesil kayıpları, şehir ve köy ekseninde sınıfsal çatışmalar, aidiyetsizlik kavramı, zengin ve fakir çatışması, cehaletle başa çıkamama, uygarlık ve topluma dair ortak bellek, çocuk hakları, sevgisizlik, hoşgörü yoksunluğu, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere insanların yaşadığı travmalar gibi birçok konuda düşüncelerini imgeleştiren şairin geniş bir toplumcu tema yelpazesi bulunur. Şairin dikkat çekici yönü ise orijinal biçimlerle, birçoğu toplumsal reddiye işlevinde geniş zaman imgeleri oluşturabilmesidir. Kendine has bir muzırlığı olan sanatçı, şiir dilinde ironiden yararlanmayı ihmal etmez. Bu yönüyle Madak'ın birçok dizesi alay, tariz ve tezat gibi unsurlardan yararlanarak okurlara çeşitli hakikat sahnelerini çarpıcı bir biçimde gösterir. Sanatçının bir aydın kaygısıyla düşüncelerini, özellikle eleştirilerini dile getirdiği dizelere dair çeşitli dikkatler şu şekildedir:

3.1. Savaş Boyalı Ölümle

Savaş, her ne kadar toplumların inşa sürecinde doğal bir olgu olsa da her dönemde insanlığın en büyük acılarının kaynağıdır. Birçok kez savaş meydanında muzaffer komutanların ayakları altında bir başka toplumun kutsal değerlerinin ezildiği görülür. Bu yönüyle savaşlar, sanatçılar tarafından her dönemde kınanıp ortak acı imgeleriyle anılagelir. Mirati Madak'ın şiirlerinde de benzer bir yaklaşım

görülür. "Ölenlerdir savaşın yitirenleri" (Saksağan Şakırtısı 44) ve "Ne ki yitireni halktır her savaşmanın" (İsyân Ağacı 144) diyen Madak'a göre çıkar çatışmaları üzerine kurulu savaşlarda kaybeden hep halklardır. Çatışmaları destekleyenler ve tetiğe basanlar ise genellikle savaşlardan kazanç elde edenlerdir:

Hangi iklimde
Daha çok acıtır ölüm
Hangi dilde
Daha çok ağlatır
Merminin söylediği şarkı
Sevgiden mi söz eder
Bomba sesiyle
Halaya duran halk var mı
Savaşlar
Silah tüccarlarından
Paranın askerlerinden
Başkasına yarar mı (Madak, Saksağan Şakırtısı 52).

Benzer şekilde iktidar hırslısı siyasiler yüzünden savaşların çıktığını ifade eden sanatçıya göre pek çok nesil, coğrafyaları ve kaderlerinin esiri olmak zorunda bırakılıp daha doğmadan bu vebalin sorumluluğunu üstlenmektedir:

Huysuz ihtiyarlar çıkarıyor savaşları
Gençler yaşanmadan verdiler canlarını
Çocuklar çocukları vuruyor
Bebekler orduya yazılıyor
Nüfusa işlenmeden
Ceninler canilerin iştahına güdümlü (Madak, Değil 39).

Her fırsatta savaşa karşı olduğunu dile getiren Madak, savaş sevicilerin insanlık suçu işlediklerini, bunu yapabilmek adına halklara çeşitli millî ve manevi motivasyonlar yüklediklerini iddia eder. Hatta birçok savaşın özellikle din adına çıkarılmasına bir türlü anlam veremediğini belirten şaire göre savaşlara neden olan din ve buna göz yuman Tanrı fikri de sorunludur:

Çimlenir çiçeklenir ağaçlanır kim bilir savaş alanları
İnsanlık suçlarını kınamak adına
anıtlar dikilir gelecekte
Bağrında saklayarak kanlı anıları (Madak, Değil 68).

Kılıçlar göstermelik modern çağda gelişmiş silahlar
Patlayacak bombalar birazdan
Cehenneme doğuyor bebekler

Annelerinin kucaklarında ölüp
Cennete gidecekler yaşamadan
Anlayamadan Tanrının tanrılığını (Madak, İsyan Ağacı 97).

Toplumsal çıkarıcı siyasiler, din adamları ve harp zenginleri yüzünden maruz bırakıldığı zulüm sahneleri, insanlar için bir yaşam mücadelesinin tezahürleri olsa da savaşların tek kaybedeni karşılıklı halklardır:

Patlıyor çelik çekirdekler
Ağlıyor sağ kalabilmiş bebekler
Hiç tanımayacakları babalarına
Tutunmuşlar
Apaçık pembe elleriyle
Bir yanı yıkılmış annelerin
Kendileri için diri kalmış yanlarına
Emiyorlar korkuyu
Zamanın kanlı memelerinden
En doğurgan yaşlarında kadınlar
Yükleri ağızlarında yaşıyorlar
Kutsanmış ölümleri göre göre
Ve basa basa tanıdık cesetlere
Umutlarını kucaklarında
Sığınaklara taşıyorlar (Madak, Saksağan Şakırtısı 8).

Bir başka şiirinde yine bu fikri işleyen Madak, insanların ölüm haberlerine verdiği tepkileri satırlarına taşıyarak savaşların toplumdaki yansımalarına dikkat çeker. Sanatçıya göre halk adına başlatılan savaşlardan gelen herhangi bir ölüm haberi, halkın günlük rutininde pek bir değişikliğe neden olmazken savaşları finanse eden, buralardan maddi ve siyasi kazanç elde edenler durumdan pek de rahatsız değildir:

Günler birbirinin ikizi
Gelen asker sivil ölümleri
Ölüm haberleri
Birazcık aksatır ancak
Günlük hobileri
Ölen tanıdırsa
Bir yalımdır akılda kalma süresi (Madak, Saksağan Şakırtısı 30).

Her zaman örgütlenme ve ortak akıl fikrini salık veren sanatçıya göre en büyük problem cehalettir. Savaşların başlaması kadar nesillerce sürmesi ise cehaletin açık göstergelerindendir:

Her çıkan inecek günün birinde

Bitecek koşusu yarışmaların

Sil baştan yazacak anlam kurnazı

Erlər karar verse savaş çıkar mı (Madak, Saksığan Şakirtisi 44).

"Kim kimi aldatırta / Barış yolunda / Bırak / Kallesliğı madalya gibi / Taksın göğsüne" (Madak, Saksığan Şakirtisi 52) diyerek barışın önemine vurgu yapan sanatçıya göre savaşların bir başka büyük nedeni sevgisizliktir. "Savaş nefretten, barış sevgiden beslenir" (Madak, Değil 27) diyen şair; savaşların bitmesi ve insanlığın refaha erebilmesi için sevgiyi işaret eder:

Bu kıyımlar çağında

Yanıyorken coğrafyalar

Boğuluyorken insanlık kendi kanında

Ölümü kutsallaştırıp hunharlık uygarlık sayılıyorsa

Meydan savaşlarındaki cengâverlerden

Uçaklardan atılan bombalara evrilmişse dünya

Gözyaşı çağıdır bu çağ

Eprimeden ru-i zemin

Ölmeden bir işe yaramak için

Kurtarmak için işgalinden

Bu cennet toprakları zebanilerin

Yaşaması için güvende

Çocukların ve bebeklerin

Sevinçle açması için gökkuşağı ve çiçeklerin

Yorulacağız sevmekten, dinleneceğiz şiiirlerde

Yeniden seveceğiz yüreğimiz attıkça göğsümüzde

Kurtaracağız gökyüzünü karabulutların esaretinden (Madak, Değil 26).

Birçok kez savaşları olumsuzlayan dizeler kaleme alan Madak, halkın siyasiler, din adamları ve zengin çevrelerce aldatıldığı ve insanlık açısından düşünülmeden harcandığı görüşündedir. Millî ve manevi değerler uğruna gerçekleştirilen "fetih" ve "cihat" kavramlarının modern çağlarda içlerinin boşaltıldığını ve insanların bilinmezliklere sürüklenmesinde bir gerekçe olarak gösterildiklerini düşünen şaire göre en büyük sorun, sevgi ve hoşgörü fikrinden uzak nesillerin, çeşitli güç odaklarının elinde yanlış yönlendirilmesidir.

3.2. Tiranlığa Karşı Örgütlenme

Mirati Madak, toplumların başına gelen birçok olumsuzluğu "tiran" karakterlere bağlar. Siyasi, dinî veya iktisadi fark etmeksizin tiranlık yapanlar, tüm dünyada toplumların en büyük düşmanıdır. Bu düşmanın beslendiği en büyük kaynak ise bizzat toplumun maddi ve manevi varlığıdır. Tiranların en büyük meziyeti de kendilerine bağlı insanlara uydurma yazgılar sunmaktır:

Makasları var sert soğuk, keskin

Evrendeki yazgıyı kesip biçmeye

Aç gözleri midelerinden büyük

Alışmışlar insan eti yiyip insan kanı içmeye (Madak, Değil 19).

Sanatçının "tanrılığa özen"diklerini (Madak, Değil 17) ifade ettiği bu kimseler, onlara koşulsuz inananlardan dolayı hüküm sürerler. Ancak hükmettikleri topluluğun bir potansiyel gücü olduğunun da farkındadırlar. Bu yüzden yönettikleri halkla aralarında bir güven bağı tesis edemez, her an hakikatin ortaya çıkacağı endişesiyle yaşarlar:

Bırakır kaçarsınız pabuçlarınızı

Yeni pabuçlar alırsınız

Almasına da

Kan pompalayan organınızı

Yürek mi sanırsınız.

Alevler yükselirken yanı başınızda

Korkunuzun akvaryumunda

Yaşarsınız (Madak, Saksağan Şakırtısı 29).

Çeşitli din adamları da dinî öğretileri tahrip ederek kendilerine bir din tiranlığı inşa etmektedir. Üstelik Madak'a göre birçok savaşa ve toplumsal çatışmaya zemin hazırlayan bu kişiler, insanları dinden uzaklaştırmaktadırlar. Dahası karşıt güç olarak sundukları "şeytan"ın bizzat kendisidirler:

Ya Tanrı bir yanılsamadan ibaretse

Bedenimizdeki doğal lanetse Şeytan

Tapınaklar düşünmenin tutuk eviyse yarı açık

Aldatılıyorsak kara cübbeli ruhbanlar eliyle

Ezbere kandırılıyorsak yüzyıllardır (Madak, Değil 21).

Şiirlerinde "ekonomik tiranlık" fikrine de yer veren sanatçıya göre daha fazla zenginleşmek adına insanları ölüme sevk edip mücadeleye mecbur kılan ve bu uğurda birçok insanın ölmesine göz yuman zenginler bulunmaktadır:

Yoksullar ölür bölük bölük

Varsıllar günlerini gün ederler

Büyür arkalarındaki yoksulluk

Artar vaazlar artar kula kulluk (Madak, Değil 23).

Kaderinin değişeceği düşüncesiyle kendi adına düşünenlerin yalanlarına inanan halk ise daha fakir ve daha mutsuz olur. Tiranlar, sadece geçmiş ve hâlin değil gelecek zamanların da değerlerini tüketirken bu duruma sessiz kalan çoğunluğu "ahmaklık"la itham eden Madak, tiranların asıl kazancını "zulüm" ve "gözyaşı" olarak betimler:

Eline geçirmişsin ahmaklıklarından yararlanıp gücü
 Karışık düşünceli halkın aruz yürüyüşlü deve hörgücü
 Bir damlası dolaşmıyor damarlarında sevginin
 Ahını alıyorsun doğmuş ve doğamayacak bebeklerin
 Zulümle abad oldum sanıyorsan aldanıyorsun
 Aynaya bak kutsallığın yalandan yordakçısı
 Kendine gel egemen sömürgeci ayakçısı
 Gözyaşı biriktiriyorsun zulmün zindanlarında (Madak, Değil 48).

Madak'a göre bir toplumsal sınıf sorunu vardır. Bu toplumsal sınıfın en alt katında kendilerine biçilen rolleri oynayan insanlar, tiranların onlara layık gördüğü yaşam koşulları gereği her zaman daha büyük bir çarkın küçük ve bayağı dişlileri olarak kalırlar:

Ve olmayasica varoş ağaları
 Kursağımızdaki dariya göz dikmiş
 Yüreğinde kan yerine kin birikmiş
 Kızlar kuzulacı kadınlar hizmetçi gündelikçi
 Erkekler ırgat kodaman fedaisi en ucuzundan tetikçi (Madak, Değil 55)

Başka bir dizesinde "Alışmış caymaz / Ölesiye sever cellâdını" (İsyan Ağacı 56) şeklinde tanımladığı halkın hâinden memnun olduğunu dile getiren Madak'a göre tiranlara aldanmak ve onları onaylamak toplumun yaşadığı problemlerin gerçek sebebidir. Bu yaklaşımın, menfaatçi kesimlerce halk arasında bozgunculuğa neden olduğunu dile getirir:

Yasa koyucular
 Konuşurlar kesintisiz
 Dinlemezler kibirlerinden
 Varılmaz yanlarına böbürlерinden
 İki devinme belletmişler
 Karşılarında hazır kıta bekleyen
 Hantal ve yapışık kitleye
 Yaranmak ve bağıllık (Madak, İsyan Ağacı 36).

Tiranlara karşı verilebilecek en büyük mücadeleyi ise küçük ve sıradan parçaların bir araya gelerek potansiyelini fark etmesi ve büyük bir cemiyet oluşturabilmesi şeklinde tanımlayıp "Ağaçlar fısıldaşır, türküyü orman söyler" (Saksağan Şakırtısı 26) diyen Madak'a göre tiranlara karşı toplumsal mücadele ve cesurca direniş şarttır:

Korkaklık kurtarmaz korkanı
 Çalar surlar çalınır davullar
 Vuruşmak tek yol olur (Madak, İsyan Ağacı 5).

"Renk renk merdivenler dirence çıkar / Ölenler yarınlara gömüldü" (Madak, İsyan Ağacı 15) diyerek asıl kalıcılığı bu mücadele fikrine bağlayan sanatçı, bir şiirinde Ahmed Arif'in "Haberin Varmı?" başlıklı şiirini hatırlatan dizeleriyle kitlesel örgütlenme ve ilkeli duruş kavramlarını şairâne bir şekilde dile getirir:

Hangi zincir caydırır
Vazgeçirir hangi demir parmaklık
Hangi taş duvar
Bizim engin gönlümüz korkunuz kadar
Çoğaldıkça bir oluruz
Ekilir ekin oluruz
Biçilir başak oluruz
Ekmeğiz, su görünce hamurlaşmayız
Toprağız, yağmurda çamurlaşmayız
Yüklendik çekeriz zalimin gadrini
Çıkarı görünce kamburlaşmayız (Madak, İsyan Ağacı 119-120).

Hukuk sistemindeki çöküntünün de altını çizen sanatçıya göre bu düzenin oluşmasında adalet temsilcilerinin de rolü bulunmaktadır. Pek çok kez hukuk kanalıyla aba altında sopa gösterildiğini iddia eden Madak, direniş uğruna birçok canın kaybedilişine eseflenirken adaletin sansürle tiranlığa zemin kurduğunu dile getirir:

Vaktaki kalem gibi çocukları kırıldılar kara cüppeli
yargıçlar eliyle
Arkalarından ağlamak örgüt suçudur
Damla sakızıdır ağızlarda özgürlük
Şişirilip patlatılır
En iyi siyasilere şakırdatır ellerinde sistemin düzen sopası (Madak, İsyan Ağacı 137).

"Kesimden kurtulmuş bir ağaç / Mutlu mudur gördüklerinden / Sıranın kendine geleceğini bile bile" (İsyan Ağacı 133) diyerek tiranların zulmüne karşı bencilliği ötelemek gerektiğinin altını çizen Madak, örgütlü direniş ve birliktelik fikrini yineler:

Sömürgecinin sultasına basıp kalayı
Kurup horonu zeybeği halayı
Çıngı çıkaralım topukları yere vurdukça
Tutuştursun gökleri isyan ateşi
El ele verelim halkla omuz omuza (Madak, Değil 16).

Kitlenin mutlak gücünü fark edebilmesi ve mücadelesini başarıyla sürdürebilmesi için içindeki ayrılıkçılardan arınması gerektiğini belirten Madak'a göre toplumsal

örgütlenme ve direnişten kaçanlar "kalleş"tir. Özellikle "dava" fikrine gönderme yaptığı "Satıp kurtuldun yoldaşlarını / Mart kedisi arsızlığıyla" (Madak, İsyan Ağacı 16) şeklindeki dizelerinde bu kişileri mücadeleden kaçmakla ve topluma ihanetle suçlar:

Kendinle göz göze gelmemek için kırmışsın aynaları
Aksin düşünce durgun suya içindeki kirden utanırsın
Artar suskunluğun ölüm de temizlemez sicilini
Naaşının konulduğu musalla taşının yanibaşında
ilk saftan başlayarak
Merhumu nasıl bilirsiniz sorusuna
Kızma çekimser kalanlara hakkını helal etmeyenlere de (Madak, İsyan Ağacı 16).

Mirati Madak'ın sıklıkla öğütlediği örgütlenme ve direniş fikirleri onun aykırı ve muhalif yanından beslenir. Tanık olduğu haksızlıklara sessiz kalmayı tiranlığa boyun eğmek şeklinde yorumlayan Madak, yakınındaki kişileri de bu işte sorumlu tutar ve bir aydın kaygısıyla topluma seslenmeyi ödev edinir.

3.3. Kaybolmaya Yüz Tutmuş Nesil

Aydınların büyük kaygılarından biri de gelecek nesillerin tüketilmesidir. Mirati Madak, tiranlıkla itham ettiği kişilerin kendilerinden sonraki neslin de hakkına girdiğini düşünür. Sanatçının "Büyüklerin borcunu hep küçükler ödediler" (Madak, Saksağan Şakırtısı 49) şeklindeki ifadesinde de görüldüğü üzere hâl, geleceği tüketmekte; yeni nesiller öncekilerin kefareтини ödemeye mecbur bırakılmaktadır.

Yarın tükenmiştir bugün bitmeden
Bir soy daha kırılmıştır var olma sınavında
Zulüm bu kez de aşkın başına çökmüştür
Kadeh kadeh kan içmektedir muktedirler kutlarken yengisini (Madak, İsyan Ağacı 140).

Toplumsal dönemeçlerde ilk kurbanların çocuklar ve gençler olduğunun altını çizen Mirati Madak'a göre bu bir nesil kaybıdır. "Dünyanın dönmesi, çocuklar gülsün diyerdir" (Madak, Saksağan Şakırtısı 69) diyen şair, "en yararlı yaramaz" (Madak, Saksağan Şakırtısı 70) dediği çocukların masumiyetlerine vurgu yaparken onların yaşadığı acıların kaynağı olarak yine büyükleri işaret eder:

Tüm çocuklar cennet kokar,
Cehennemî yaşarken mi öğrenir? (Madak, Saksağan Şakırtısı 69).

Tiranlarının ülkede oluşturduğu kaotik ortamdan en çok etkilenenlerin çocuklar ve gençler olmasına hayıflanarak sanatçı bu duruma karşı fazlasıyla sitemkârdır:

Nasıl bir ülke ah nasıl

Gözü yaşlı çocuklar tutuyor yasını

Yaşlılar kaldırıyor cenazesini gençlerin (Madak, Saksığan Şakırtısı 29).

Nesil kaygısını ekonomik gerekçelerle de birleştiren sanatçıya göre fakir gençler daha büyük tehlike altındadır. Kenar mahallelerde yaşayıp maddi imkânsızlıklarla başa çıkmak zorunda bırakılan gençlerin tiranlarca çeşitli suçlara daha elverişli sayıldığı kanısındadır. Bu yüzden fakir gençlerin kolayca harcanabilir, değersiz görülmesine tepkilidir:

Sanma ağlamadım ardından

Sesim yandı ağıtlardan tutuşturdu gönülleri

Varoşun gençlerinin kısadır ömürleri (Madak, İsyan Ağacı 29).

Sanatçının en büyük ümidini ise gençliğin direnişi oluşturur. Madak, kurtuluş reçetesi olarak gençlerin kendi enerjilerinin farkına varması ve kendilerini tanımasını gösterir. Anarşizme yaklaşan bu söylemlerinde gençlerle empati kurduğu hissi uyandırır:

Gençtirler

Korkmazlar korkudan

Acıya şerbetlidirler

İadesi mutlak emanet olarak

Taşırlar yaralarını

Gülümsemelerini

Çelik ısıltılı ve sızıya inat

Öseler faili meçhule yazarlar adlarını

Kendileri de istemez

Önemszenmez cenazeleri

Çelenk gönderen olmaz

Uzak durur yakınları

Birkaç yoldan çıkmış can yoldaşı

Dağlayarak içlerini

Tek ve kocaman gözyaşının

Gerisinden bakarlar gömülene (Madak, Saksığan Şakırtısı 63).

Mirati Madak, nesil kaygısını toplumun üst tabakasında yer alanların sorumsuzluğuna bağlar. Özellikle gençlerin hayatlarını çaldıklarını ima ettiği kişilerin vurdumduymaz ve bencil tavırlarından rahatsızdır. Ekonomik gerekçelerle gençlerin suça meyletmesini, onlara düzgün bir yaşantı sunamayan iktidar sahiplerinin hatası olarak kabul eder. İnsan gerçeğini kısmen göz ardı ettiği anlaşılan yazarın, kendi gençliğinden hareketle iktidarlara karşı muhalif bir duruşu salık verdiği dikkati çeker. Yazarın bu kanısında otobiyografik etkilerin olduğu muhakkaktır.

3.4. "Uygarlık"a Dair

Uygarlık, Mirati Madak'ın şiirlerinde ilk olarak toplumsal refah ve düzen fikriyle karşılık bulur. Ancak pek çok sanatçının didaktik bir üslupla dile getirdiği medeniyet kavramını kendi ironik üslubunca kaleme alan şair için uygarlık, özellikle Avrupalı bir "safсата"dan ibarettir. Savaşlara gönderme yaptığı bazı dizelerinde dünyaya uygarlığı yaymak adına yapılan mücadeleleri eleştirel bir üslupla kaleme alan sanatçı, "talan üzre uygarlıklar kur"ulmasından (Madak, Saksağan Şakırtısı 59) şikâyetçidir:

Ağızları hızdan köpürmüş
 Atları altlarında zebaniler
 Önlerinde iblis üniformalı önderleri
 Şeytanın bayrağı ellerinde
 Bellerinde
 Hırsla kuşanılmış silahlarıyla
 Arkalarında azgın ağızlı topları
 Kırdılar insanlık ahitlerinin
 Güneşte kurutulmuş tabletlerini
 Kıyım içerden sinsi dışarıdan dörtnele
 Dağıldı dört yana
 İlk taşları üst üste koyanlar
 Kaldılar yaptıkları duvarların altında
 Sustu yaradılıştan ses veren tapınaklar
 Başka tanrıların çocukları sayıp
 Kanlarını ve mallarını helâl kıldılar
 Yükletiler pusulanın icadının asrı dolmadan
 Bin yılın birikimini arabalara
 Yükletiler suçu
 Tekerleğin icadına
 Binip gittiler ellerinin kanını silip
 İnsan ölülerine
 Yaktılar geride kalan günahlarını
 Görse ateşi insanlığa getirdiğine
 Kahrederdi Promete
 Bindiler körfezde demir yelkenlilere
 Çevirdiler rotalarını Ümit Burnu üstünden
 Avrupa yönüne
 Köle de aldılar yanlarına erkekli kızlı sayısız
 Soylu oldular yasalar yapıp kural koydular

Yağmaya yamanmış geçmişlerinden utanmadan (Madak, Saksağan Şakırtısı 58-59).

Sanatçı "[t]arihin en eski uygarlıklar okulu" (Madak, Değil 26) şeklinde tanımladığı Anadolu için de benzer ifadelerle yer verir. "Ağzında zeytin dallı ak güvercinin yuvası" (Değil 27) dediği Anadolu'yu kadim bir medeniyet beşiği olarak gören Madak, burada yaşanan kıyımlardan acı duyar:

Kadim dünyanın en ortası
Pergelin iğneli ayağının battığı
Sınırlar çizilirken cetvel ve gönyeyle
Kanın oluk oluk aktığı
Dünyanın başlangıcı ve sonudur burası (Madak, Değil 29).

İnsanlığın bilimsel ve teknik gelişmelerini istila ve kırımlarla ilintileyen Madak, bu şekliyle yer yer uygarlığa karşı kötümser bir bakış açısına sahiptir. Ancak bir akademisyen olarak eğitim bahsinde uygarlaşmadan / aydınlanmadan yana tavır takınır:

En koyusundan karanlığı tedirgin eder
Toplu iğne başı büyüklüğünde bir ışık
Çorak topraklarda bir damla yağmur yeter
Çılgın bir tohumu patlatmaya (Madak, Değil 7).

Uygarlık bahsinde kadına da yer veren Madak, evde ve sokaklarda toplumun gelişmişlik düzeyini arttıranın kadınlar olduğunu ifade eder. Şaire göre şehirler, erkekler için eril cennete dönüşürken kadınlar için bir hapishaneden farksızdır:

Bu sokağın kadınları hani
Erkekler işgal etmiş kaldırımları
Bulvarlar çekilmiyor erkek erkeğe
Sakal ve bıyıkla
Tüm şehir eksilteli
Mahkûmu olmuş doğurduklarının
Çocuklardan utanmalı
Anneleri evde kapalı
Açmaya
Yürek gerek
Kadınla uygarlaşır dışarı içeri
Gözleri perde arkasından bakar
Nasıl bir ülke kızlar eksik etek
Delikanlılar yalnız erkek (Madak, İsyan Ağacı 48).

Aynı şekilde şehirleri bir kaos içinde gören sanatçı, şehrin bu telaşlı ve mekanik

yaşam biçimini eleştiren dizeler kaleme alır. Uygarlığın modern insanlar ve işler yığınınından ibaret olmadığını hatırlatır:

Şehir bizsiz ne yitirir şehirliğinden

Uygarlık koyup karmaşanın adını

Avutuyoruz şimdilerde kendimizi (Madak, İsyan Ağacı 118).

Birçok dizesinde uygarlaşmayı, sömürge ve talan fikriyle özdeşleştiren Madak'ın bu kötümser bakış açısının temelinde insanların uygarlık kavramının arkasına sığınarak maddi ve manevi istila hareketlerine yönelmesi yatmaktadır. Sanatçının görüşüne göre modernleşme başlığı altında birçok kutsal değer yok sayılmakta; çeşitli işgalci güçler eliyle medeniyet sahnesinde geri kalan topluluklar sömürülmektedir. Benzer şekilde sanatçı, karşılaştığı insan manzaralarından hareketle uygarlık kisvesi altında başkalarına yapılanları olumsuzlarken uygarlaşmanın / aydınlanmanın ancak bilim ve medeniyet sayesinde mümkün olduğunu savunmaktadır.

3.5. Topluma Rağmen Toplum

Mirati Madak, her fırsatta toplumun bir arada ve kendi gücünün farkında olması gerektiğinin altını çizer. Sendikal hareketlerdeki rolünden dolayı kitlesel örgütlenmenin gücünü bilen Madak, işgücünün büyük çoğunluğunu oluşturan halkın birlikte ve akılcı hareket etmesi gerektiğinin farkındadır. "Emekleyemezse emekçi / Tay tay duramaz özgürlük" (Madak, Saksığan Şakırtısı 70) diyerek bu fikrini dizeleştiren sanatçı, tiranların halkın emeğini sömürdüğü görüşündedir. Kendi egemenlikleri altındakilere yoksulluğu kader olarak gösteren bu tiranların insanların çektiği sıkıntıları umursamadığının altını çizen Madak, yaşananlara şairâne bir duyuşla tepkilidir:

Bekleme

Yoksulluğa yoldaş olmasını yoksullardan

Yoksulluk yazgı değildir de

Umursamazlar

Uğrunda ölenleri

Beslenme yetersizliğinden (Madak, İsyan Ağacı 38).

Dahası "Yalancı çobanlara güdüle güdüle / Bağlanırlar kasaplara satacak celeplere" (Madak, İsyan Ağacı 41) diyerek tanımladığı celladına âşık halkın, içinde bulunduğu durumun farkında olmaması ve bu duruma karşı durmanın yollarını aramamasına tepkilidir:

Olgunlaşmadan çürüyenle

Çiçeğe durmadan ölen arasındaki

Bölümde yer almış sayımda

Şükrediyor

Bırak isyan etmeği dertlenmeyi

Hayıflanmıyor da (Madak, İsyan Ağacı 40).

"Fakirler ölsün yana yana / (...) / Tanrı bile zenginiden yana" (Madak, İsyan Ağacı 138) diyen şaire göre hayat zenginlere iltimas geçmekte, tanrı bile onları kollamaktadır. Bazı kişiler de kendi akranlarını terk edip zenginlerin safına yerleşerek kazanç elde etme derdindedir. Şair, toplumsal nizamı vurgu yaptığı dizelerinde bu durumu şöyle eleştirmektedir:

İyi gitmeyen işler varmış bu havalide

Yok öyle herkes haddini bilecek

Bakkal bakkalığını bilecek

Manav manavlığını

Berber ustura tutmayı bilecek

Kasap terziliğe göz dikmeyecek

Kodamanlara elbise dikiyor diye (Madak, İsyan Ağacı 79).

Bir başka yerde ise hem siyasiler hem de zenginlere "kompradorluk" yapan kişilerin menfaatleri uğruna kendi kişiliklerinden ödün vermekten bile gocunmadıklarını ağır bir üslupla dile getirmektedir:

Onlar

Parayı her şeyden çok severler

Para var deyin

Analarının rahmine

Yeniden girerler

Ödeyin parasını

Herkese söverler

Onlar paraya para demezler

Onlar paraya iman ederler

Onlar hep kalır

İktidarlar gelip giderler

Rüzgârgülüne benzemezler

Rüzgârsız da dönerler (Madak, İsyan Ağacı 87).

İkbal arzusu kadar korkunun da menfaatçiler için bir gerekçe olduğunu düşünen sanatçı, bir aydın endişesiyle kendini toplumu için kurban olarak adar. Topluma, yaşam hesabı yaparken zalimlerin eline düşmemeyi öğütler:

Hesaplamayı bırakın üçü beşi

Tükürün her gördüğünüz

Kıyıcının yüzüne

Korku kaçağı olmadan

Korkunuza allı pullu mazeretler bulmadan (Madak, İsyân Ağacı 127).

Başka bir şiirinde ise insanların medenî geri kalmışlıklarından dolayı varoluş mücadelesine girişmediklerini ve haklarını aramaya kalkışmadıklarını iddia eden Madak, bu durumu ironik bir dille eleştirir:

Kompradorun başına nasıl yakışmazsa
Eğreti bir şapka gibi sosyalizm
Biz varlık nedenimizi toprakta ararken
Âdem ile Havva'dan beridir
Varoluşçuluk nam-ı diğer existansiyalizm
-banisi Jean Paul Sartre-
Bize yaramaz azizim

Bizim işimiz gücümüz varoluşçuluk (Madak, İsyân Ağacı 82).

Madak "Bilgelik bedelsiz verilse alıklar pazarında / Alan bulunmaz bu altın çağında aptallığın" (Değil 7) diyerek halkın yaşadıklarını eğitimsizliğe bağlar. Şairin düşüncesine göre toplum, sistemli olarak aptallaştırılıp düşünme ve sorgulama yetilerini kaybettiğinden hakikatler yerine kendine sunulan yalanlara inanmayı tercih etmektedir:

İşte bak bile bile inanıyor milyonlar
İçiyorlar yalanları tutkuyla kana kana
Daha çok daha büyük yalanlar istiyorlar
Düşünmek uslamlamak anlamak bilmek
Sırtında hançerdir boynunda ilmek (Madak, Değil 13).

Madak, toplumun kitlesel bir şekilde görgüsüzleştirildiği ve yozlaştırıldığı düşüncesindedir. Külhanbeyliği ve cehaleti kuşanmış kişilerin, karakterlerini kuramadan toplumda yer edinmesine duyduğu üzüntüyü dile getiren sanatçıya göre her işte, özellikle insan ilişkilerinde bayağılık revaçtadır:

Gelişmemişse tasının içindeki beyin
Gerek yoktur dışındaki kafaya
Dayanmak zor, ölçüsüzüne bayağılığın
Artıyor kârlı cehalet yığın yığın (Madak, Değil 71).

Mirati Madak, kendini ait olduğu toplumdan soyutlamak yerine onlara hakikati gösterme çabasında olan bir aydındır. Toplumun sistemli bir şekilde cahilleştirildiği ve bayağılaştırıldığını düşünen sanatçıya göre çeşitli menfaatçiler ve kabalığı toplumun geçer davranış biçimi sayan kesimler, bu toplumun sırtında bir kamburdur. Halkın yaşam gerçekleri yerine kendisine dikte edilenlere inanması ise toplumun kanayan yarasıdır. Madak da dizelerinde topluma rağmen toplumu savunarak bu duruma ciddi eleştiriler getirir.

3.6. "Kadın"ın Adı Yok

Uygarlaşma ve toplumsal nizam yolunda kadının başı çektiğini düşünen sanatçıya göre kadınlar; "Saçları kuş yuvasına benze[yen]/(...) / Sıcağı serin / Serini sıcak yapı"nın (Madak, Saksağan Şakırtısı 49), bazen "kavganın nedeni" (Madak, İsyan Ağacı 134) olarak savaşları başlatan ama ekseriyetle adı olmayanlardır. Mirati Madak'ın şiirlerinde kadınlar önemli yer tutsa da hiçbirinin adı geçmez. Sadece annesiyle ilgili ayrıntı veren sanatçı için diğer kadınlar kişilikleriyle değil toplumdaki konumu ve insanların gözündeki değeriyle birer temsil olarak okurun karşısına çıkarlar.

Çocukluğu kasabada geçse de ilk gençlik yıllarından itibaren çeşitli şehirlerde öğrenim gören ve yaşayan Madak, bir yanıyla hep taşraya bağlıdır. Anadolu'nun az gelişmiş pek çok yerinde olduğu gibi Madak'ın yaşadığı yerde de kadınlar genelde ikinci plandadır. Bu kadınlar onun şiirlerinde acıklı bir tablonun figürleri şeklinde resmedilir:

Bizim buraların göreneğidir
Kızlar kadınlığa ermeden
Günyüzü görmeden
Kucaklarında çocuk tadarlar analığı
Ninnileri ağıt
Umutları

Adları bir erkekle yazılmış iki tanıklı kâğıttır (Madak, Değil 38).

Kadınların, yaşamın renklerini tatmak yerine başkalarının yaşamına renk kattıklarını ifade eden şaire göre geleneğin kabulleri, Anadolu kadınlarının yazgısıdır. Erkek egemen toplumun gereğince onlar yazgılarına kopmaz derecede bağlıdırlar:

Bizim oralarda çocuk kadınlar
Hep başkalarına yaşadı
Yaşarlar
Bizim oralarda kadınlar
Analığa tutsak
Aşka yasaklılar (Madak, Değil 38).

Anadolu'nun birçok yerinde kadınların kaderi benzerdir. "Ev kadını" kavramı, sokakla birlikte toplumu uygarlaştıracak kadını bir zindandaki mahkûma dönüştürür. Kadınlar da kendi hayalleri ve hayatlarını bu evin içine sığdırarak, yazgısına rıza gösterir:

Sırtlığında
Yaşamayan çocuk taşır
Sarışınılığını taşır

Esmerliğinin tersine
 Nasırlarının aksine
 Yumuşaklığını
 Gülücüğünü taşır ağlamaklığını
 Çocuk dedimse
 Doğmamışlığını taşır
 Gönüllendir
 Bir ev düşünür nohut oda bakla sofa
 Küçükten bir bahçesi de olmalı
 Renklerde ısrarsız
 Siyah beyaza da razı
 Bir kız ter ü taze
 O değince kadın
 Evinin kadını (Madak, İsyan Ağacı 91).

Kadını sevecen bir bakış açısıyla dizelerine taşıyan Madak, kadınlara karşı sevinçli bir telaş içindedir. Lirizmin yüksek olduğu bu dizelerinde, kadının cinsî yönü ve kimliğinden ziyade masumiyeti ön plandadır. Sanatçının bu tarz dizelerinde kadınlara nasıl davranılması gerektiği yönünde çeşitli dikkatler sezilir:

Böyle sürerse
 Çekilsem karşısından
 Bakışlarına yazık
 Gözleri çok güzel
 Öpsem uyanır
 Sürsün de bekleyişim
 Nereye kadar
 Dokunsam tenine
 Yanlış anlaşılır
 Şaşırdım kaldım (Madak, İsyan Ağacı 42-43).

Birçok kez yaşamın acı yüzüyle karşılaşan ve toplumsal rolleri gereği hissettiğinden farklı görünen kadınların yaşanmışlıklarını ciddiye almak gerektiğini belirten sanatçı, kadını insanlık için sığınılacak güvenli bir liman olarak görür:

Kaçıp sığınmak hayal ülkesine
 Bırakmadan çocuksu şımarıklığı
 Gizleyip yılları çizdiği maskın arkasına
 Hiç tanımadığın yaşlı kadına
 Açmazını danışmak annen sayarak

Saçında okşar dokunuşlar
Başını yaslayacağı ılık bir kucak
Isıtacak yakmadan titreyen bedenini
Dışın kaya için süt
Yüzüne bakma bozulmasın büyü (Madak, İsyan Ağacı 134).

Madak'ın kadınları arasında yazgının kötü kalemile başa çıkamayanlar da bulunur. Birçoğu yaşayabilmek için kendi yaşamından vazgeçen bu kadınlar, yine isimleri olmadan kendileri gibi olan koca bir zümreyi temsil ederler. Yaşantıları aynı, isimleri farklıdır. Bu yüzden şair, onları isimleriyle değil yaşanmışlıklarıyla anar:

Anason kokuyor nefesi püfür püfür
Modası geçmişten konuşuyor
Mahallelerin en kenarından
O ne ayıplı sözler
Bir kadına bu kadar mı yakışır küfür
Soyunmuş bütün öğretilerden
Sürünmüş boyaları
Terk edilmişliği giyinmiş
Yaşıyorsa nefretindendir
(...)
Dalgalanmış da durulmuş deniz
Bitirirken yenik bir günü
Uyur uyanık bezgin
Yarın zahmetlidir
Güneşe küskün yaşar gece kadını
Her gece bir aşk eskitir
Sadakatin de ihanetin de sözünü etmez
Anıları süslenmiş acılardan ibaret (Madak, İsyan Ağacı 83).

Kadınları sadece zevk ve/ya günah nesnesi olarak görenlere şairâne bir uyarı yapan Madak, kadın cinayetlerine de tepkilidir. Kadından doğarak kadına ölümü reva görenleri insanlıktan nasiplenmemiş olarak nitelendiren sanatçı, cesur insanlara seslenerek kadına şiddet meselesine dair duyarlılığı arzular:

Şeytandan korkmuyorlar haşa
İlham alıyorlar
Yaratana yarattığına düşman sanıyorlar
Kadından doğuyorlar boğuyorlar kadınlığı
Zevk nesnesi sanıyorlar bir anlık
Gecenin karanlığına sözümüz yok

Gündüzlerimiz de kan kızılı karanlık

Neredesin neredesin

Yüreğini yitirmemiş insanlık (Madak, İsyan Ağacı 137).

Mirati Madak, toplumun gerçek inşacıları olarak gördüğü kadınların ikinci plana atılması, şiddete uğraması ve değersiz görülmesi karşısında kadınlara sevecen bir bakış açısıyla yaklaşan bir sanatçıdır. Hem şiirlerinde hem de nesirlerinde kadın ögesine yer veren sanatçı, kadınların adını paylaşmayarak toplumdaki çeşitli kadın figürlerini tasvir eder ve bazı genellemelerde bulunur. Onun kadınları taşrada ve şehirde yazgısına tutsak, evi ve ailesi için kendi yaşantısından feragat eden sessiz zümrelerdir. Özellikle sınıf ayrımının belirgin olduğu toplumlarda, erkek egemen yapıda toplumun daha da dışladığı "kenar kesimi" oluştururlar. Madak dizelerinde yaşamın ve uygarlığın kaynağı saydığı kadınların toplumda daha fazla kıymet görmesi ve söz sahibi olması gerektiğinin altını çizer.

4. Sonuç

Mirati Madak'ın şiirleri ve düzyazılarından elde edilen bulgular, onun sanat ve estetik fikirlerinin yaşanmışlıklardan kaynaklı olduğunu gösterirken sanatçının şiiri, toplumu çeşitli konularda bilinçlendirmek ve yönlendirmek için bir araç olarak gördüğüne işaret eder. Sanata sadece estetik açıdan yaklaşmayıp çeşitli ödevler yükleyen Madak, yer yer olumsuzlamalarına rağmen şiirleriyle bir aydın kaygısı güderek ait olduğu topluma sözcülük etmekten geri durmaz. Toplum, tecrübe ettiği gerçekler yerine kendine anlatılanları gerçek sayarken sanatçı, yaşamı sorgulamak gerektiğini dile getirir. Çeşitli siyasi, dinî ve ekonomik tiranlar ile onların halk içindeki sözcülerinin halkı zehirlediği düşüncesinde olan Madak; savaşlar, yoksulluk, nesil kaybı, toplumsal ve ahlakî çöküntü noktasında bu kişileri sorumlu tutar ve onlara karşı kitlesel direnişi salık verir. Aynı kişilerin çocuk ve gençlerin de geleceğini çaldığını ifade eden sanatçı, uygarlaşma adına verilen mücadelelerin gerçekte istila ve yağmacılık faaliyetleri olduğunu dile getirir. Benzer şekilde kitlelerin cahil bırakılıp görgüsüzleştirildiğini iddia eden sanatçıya göre son dönemlerde bayağılık ilgi görmekte, insanlar cehaletlerini maharet sayıp bundan mutluluk duymaktadır. Kadınlar bahsinde ise bir yazgı şeklinde hem geleneğin hem de çağın çeşitli sorumluluklar yüklediği kadınların, sevgisizlik ve şiddetle yıldırıldıkları ve ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördükleri kanısındadır. Tüm bunlar yaşanırken halk ise hayatından memnun görünüp hakkını aramamaktadır.

Mirati Madak, toplumun acı yönlerini dizelerine taşıırken çoğunlukla kötümser bir bakış açısına sahiptir. İroniden yararlanarak söylemindeki kuvveti arttırmayı arzular ki onun dizelerini vurucu kılan da bu söylem tarzıdır. Gerek orijinal betimlemeleri gerekse aykırı sözleriyle okurun zihninde bir kıvılcım yakmayı başaran sanatçı, bu şekilde sorgulama ve uyanışı başlatmaktadır. Onun asıl başarısı buradan kaynaklanmaktadır.

KAYNAKÇA

- "Bakzifed 'On' Ödülleri Sahiplerini Buldu." *Milliyet*, <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/karabuk/bakzifed-on-odulleri-sahiplerini-buldu-12700277>. Erişim tarihi: 5 Mayıs 2024.
- "Eski Dostlar Ödül Töreninde Buluştu." *Ereğli Önder*, <https://www.ereglionder.com.tr/eski-dostlar-odul-torende-bulustu>. Erişim tarihi: 5 Mayıs 2024.
- "İç Kapak." *K-dergi*, c. 1, s. 1, 2006.
- "Kösem Sultan." *Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları tanıtım bülteni*. <https://www.yumpu.com/tr/document/view/23902600/kosta-1-4-m-tasarama-kocaeli-ba-1-4-ya-1-4-kaehir-belediyesi>. Erişim tarihi: 11 Eylül 2024.
- "Ortaöğretim Genel Müdürlüğünden / Stajyerlikleri kaldırılan öğretmenlerin ad ve soyadları ile birlikte görev yerleri..." *Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, c. 49, s. 2220, 1986, ss. 422-428.
- Güntay, Cezmi. "Oğuz Atay, İnebolu'da Anıldı." *Aydınlık*, c. 96, s. 3682, 18 Aralık 2017.
- Eroğlu, Osman. "Mirati Madak'la görüşme." (4 Mart 2024).
- Madak, Mirati. *Ortaöğretim Yöneticiliğinde Halkla İlişkiler: Örnek Olay Erzincan İli Ortaöğretim Kurumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, 1987.
- Madak, Mirati. *Saksağan Şakırtısı*. Ürün Yayınları, 2013.
- Madak, Mirati. *İsyân Ağacı*. Ürün Yayınları, 2015.
- Madak, Mirati. "Kendine Sığınmak." *Ankhaber*, 2 Aralık 2021.
- Madak, Mirati. *Değil*. İzan Yayıncılık, 2022.
- Madak, Mirati. "Kendini Başkasında Aramak." *Ankhaber*, 6 Ocak 2022.
- Madak, Mirati. "Ya Sabır." *Ankhaber*, 3 Şubat 2022.
- Madak, Mirati. "Yoksul-laşıyoruz." *Ankhaber*, 17 Şubat 2022.
- Madak, Mirati. "Avuntu." *Ankhaber*, 30 Mart 2022.
- Madak, Mirati. "Sanat." *Ankhaber*, 15 Haziran 2022.
- Madak, Mirati. "İmge." *Ankhaber*, 4 Ağustos 2022.